DE STAD COEVORDEN

Huib D. Minderhoud

Silvester-Oudejaarsavond, 31 december 1407. Bisschop Frederik van Blankenheim, Johan van Buchorst, drost van Coevorden en Drenthe, de Utrechtse deken Godert en nog een aantal andere hoogwaardigheidsbeklederszijn in het kasteel van Vollenhove bijeen. Allen luisteren naar de bisschoppelijke secretaris Willem de Weye, die een door hem opgestelde oorkonde voorleest. Het is het officiële document, dat de stadsrechten van Coevorden opnieuw bevestigt daar, zo wordt in het stuk gezegd, de burgers "hoere brieve, die sij daerop gehadt hebben, verloren hebben". Na de voorlezing wordt het zegel van de bisschop aan de oorkonde vastgehecht en wordt ze door de secretaris ondertekend. Nu heeft het document rechtsgeldigheid; vanaf nu mag Coevorden zich weer officieel stad noemen.

Wanneer en door welke bisschop de eerste stadsrechten verleend werden, is niet bekend. Zeker is, dat de omschrijving "Stadt" onder de heren Reinoud van Coevorden in zwang kwam, zodat aannemelijk is, dat de oorspronkelijke stadsrechten in het midden van de veertiende eeuw verleend werden.

Uit de oorkonde blijkt duidelijk dat de stad in 1407 al een eigen bestuur kende, bestaande uit de vergadering der schepenen. Onder goedkeuring van de drost stelde zij verordeningen vast en regelde de werkzaamheden ten behoeve van de stadsvoorzieningen en de marke (het om de stad gelegen woeste gebied). Hoewel het niet met name in de oorkonde is genoemd, is wel aan te nemen dat, evenals in andere plaatsen, de schulte als voorzitter van de schepenen fungeerde. Deze werd benoemd door de drost en was behalve met de dagelijkse leiding van het stadsbestuur ook belast met de openbare ordehandhaving. Verder had hij ook notariële bevoegdheid.

Het Gasthuis - voor zieken en gebrekkigen. Uit: Jaap ter Haar, Geschiedenis van de Lage Landen deel 1.

In de oorkonde wordt duidelijk vermeld in welke zaken de schepenen recht mochten spreken en welke boeten zij konden opleggen. Ernstige vergrijpen als doodslag werden door de

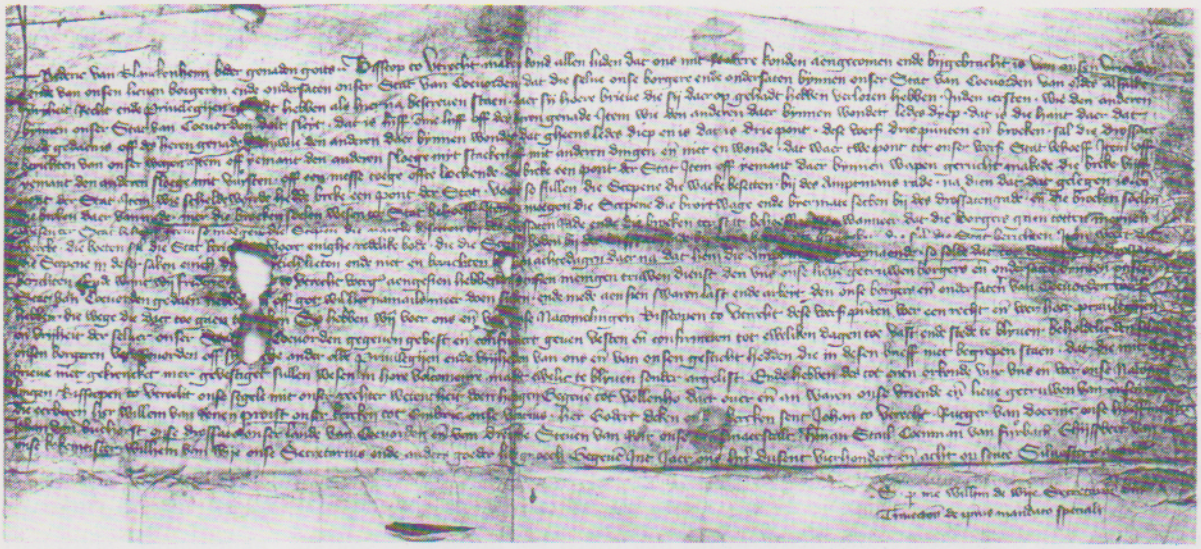

Oorkonde met de stadsrechten van Coevorden. Uit: Mr. A. Veenhoven, Historie van Coevorden.

drost berecht en ook hierbij werd de straf en de hoogte van de boete uitdrukkelijk vastgesteld. Ook in 1407 was het belangrijk te weten in welke zakken overheidsgelden verdwenen! De straffen logen er trouwens niet om; een moordenaar wachtte de doodstraf, iemand die een ander verminkte werd de hand, waarmee de euveldaad verricht was, afgekapt!

Fredrik van Blankenheim, die nu zijn macht over Coevorden uitdrukkelijk wilde bevestigen, liet het kasteel aanzienlijk versterken. Om het hoofdgebouw kwam een stenen ringwal en het geheel werd voorzien van voldoende wapentuig om een eventuele belegering met goed gevolg te kunnen doorstaan. Met de omringende gracht vormde het kasteel een geduchte versterking, die als een zelfstandige eenheid verdedigd kon worden.

De stad was omringd met een wal en een gracht, waarin in het midden van de vijftiende eeuw nog een rij palissaden werd aangebracht. Vier poorten gaven toegang tot de nauwe, tochtige straten, waarvan de Weeshuisstraat, de Oosterstraat, de Keizersgracht en het Pannekoekendijkje nu nog herkenbare overblijfselen zijn. Niet overal gemakkelijk herkenbaar overigens, omdat de moderne bebouwing het aanzien ingrijpend gewijzigd heeft.

In de stad stonden al verschillende belangrijke gebouwen. Het in de aflevering van 4 september 1999 van dit tijdchrift genoemde stenen huis van de bisschop, waar hij gedurende zijn bezoeken verblijf hield, was er één van. Verder was er de parochiekerk op de plaats van de huidige hervormde kerk en op het oude kerkhof ten zuiden van de stad stond het Heilige Geest-gasthuis, waarbij ook nog een kapel behoorde. In het gasthuis of hospitium wijdden geestelijken en lekenbroeders of -zusters zich aan de verzorging van zieken en gebrekkigen. Er moet ook nog een stadhuis geweest zijn, dat omstreeks 1425 gebouwd werd. Tenslotte stond buiten de stad nog de al eerder vermelde kapel Hulsvoorde, op de grens van de heerlijkheid Coevorden met het graafschap Drenthe.

En de andere gebouwen? Dat waren de boerderijtjes en de behuizingen van de Coevorder burgers, opgetrokken van hout en leem en gedekt met daken van riet of stro. De burgers, die een nieuwe tijd tegemoet gingen onder een eigen stadsbestuur, stonden voorlopig echter nog onder streng toezicht van de drost én de bisschop.